

UNIVERSITY OF
GOTHENBURG

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

DEN RELATIONELLA VÄLFÄRDENS PÅVERKAN PÅ SOCIAL UTSATTHET

Författare: Madeleine Sjöberg & Kristoffer Kjeldsen

Uppsats:	7,5 hp
Program och kurs:	Socionomprogrammet, SQ4133 Fältanknutet vetenskapligt arbete
Termin/år:	VT 2023
Handledare:	Lovisa Broström
Antal ord:	6175 ord

1. Inledning	2
1.1 Bakgrund.....	2
1.2 Problemformulering.....	3
1.3 Syfte och frågeställningar.....	4
1.4 Avgränsning.....	4
1.5 Studiens relevans för det sociala arbetet.....	5
2. Tidigare forskning	6
2.1 Tidigare forskning.....	6
2.2 Tidigare forskning.....	7
Tidigare forskning 2.3.....	8
Tidigare forskning 2.4.....	9
3. Teoretiska utgångspunkter	10
3.1 Alternativa diskurser.....	10
3.2 System- och nätverksteori.....	10
4. Metod	12
4.1 Förförståelse.....	12
4.2 Metodval.....	12
4.3 Urval.....	13
4.4 Genomförandet av intervjun.....	13
4.5 Bearbetning av empiri.....	14
4.6 Analysmetod.....	14
4.7 Etiska överväganden.....	15
4.8 Reflektion kring studiens genomförande och tillförlitlighet.....	15
4.9 Arbetsfördelning.....	16
5. Resultat och analys	17
5.1 Relationsbyggandet.....	17
5.1.1 Utsatthet ur ett socialt perspektiv.....	17
5.1.2 Tillit.....	18
5.2 Utökat handlingsutrymme.....	19
5.2.1 Behov före resurs.....	19
5.3 Kollaborativ samverkan.....	21
5.3.1 Spindeln i nätet.....	21
5.3.2 Den hypotetiska familjen - ensam är inte stark.....	22
5.3.3 Andra aktörer.....	23
6. Slutdiskussion	25
Referenslista	27
Bilagor	29
Bilaga 1.....	29
Bilaga 2.....	30

1. Inledning

1.1 Bakgrund

När det talas om begränsningar inom offentlig verksamhet, och i synnerhet när det kommer till socialarbetares svängrum för att fatta beslut för klienter så benämns ofta New Public Management som boven i dramat (Forskning, 2020). NPM kan beskrivas vara ett sätt att arbeta, där man försöker uppnå en symbios mellan klienters erfarenheter och åsikter, socialarbetarens erhållna expertis, och forskning. I praktiken ser detta ofta annorlunda ut eftersom alltför stort fokus läggs vid kvantitativ resultatnriktad forskning på bekostnad av socialarbetarens och klientens egenskaper (Laanemets et al., 2019, s. 221f). NPM sätter därför ibland käppar i hjulet för socialarbetaren som ofta hamnar i korsdraget mellan organisationens begränsande styrning och viljan att hjälpa de behövande.

Den offentliga sektorn har genom dessa nyliberala penseldrag gått att likna mer vid ett företag som syftar till att effektivisera, granska och standardisera i allt större utsträckning. (Dellgran, et al., 2015, s. 275f). En komponent i NPM-styrningen handlar kort om evidensbaserad praktik, och ett led denna praktik innefattar standardiserade manualer för hur man skall gå tillväga i olika ärenden för en viss målgrupp (Dellgran, et al., 2015, s. 217). En förklaring till att många klienter faller mellan stolarna kan vara just att de inte passar in i de standardiserade mallarna som är uppsatta, och därmed tvingas dessa personer söka samhällets hjälp på annat håll. (Hammare, 2010).

Hjälpporganisationer som positioneras utanför det statliga innefattar bland annat idéella organisationer. Dessa organisationer drivs ofta utan ekonomiska vinstintressen som främsta drivkraft och istället finns ett fokus på att följa företagets vision om ett bättre samhälle (Fackförbund).

Trots att dessa organisationer ofta står under uppdrag och finansiering av stat och kommun, så kan man tala om att idéella verksamheter alltmer blivit en alternativ välfärdsproducent dit behövande kan vända sig (Dellgran, et al., 2015, s. 342f). Eftersom dessa organisationer är fria att bestämma hur de ska drivas så finns det ofta mer tid för klienters behov. Relationell välfärd är en modell som tillåter en friare, mer klientfokuserad styrning där behovet hos individen är vägledande.

Det har argumenterats för att detta sätt att producera välfärdstjänster är ett steg i den riktning som fler länder och organisationer behöver ta för att inte låta ett fyrkantigt och trögt system komma i vägen för hjälp till de socialt utsatta i samhället. Ett nytt sätt att styra organisationer genom relationell välfärd är därför viktigt att utforska vidare.

1.2 Problemformulering

Sedan implementeringen av den förvaltningspolitiska doktrinen New Public Management som ämnar att styra offentliga organisationer genom en marknadslogik har socialarbetares yrkesprofession successivt förändrats. Denna förändring har inneburit en omskrivning av socialarbetarens yrkesprofession, vilket har skapat begränsningar vad gäller handlingsutrymme. Detta eftersom logiken inom NPM sätter fokus på att insatser och resultat inom välfärden skall mätas och effektiviseras vilket underminerar socialarbetarens professionella bedömningsförmåga i relation till klientens behov. Styrningen fokuserar istället på standardiserade mallar och snävare bedömningar om kategoriseringar vad gäller målgrupper generellt (Dellgran et al., 2015, s. 24f).

Styrningen inom offentlig verksamhet bidrar således till att flertalet utsatta grupper i samhället inte fångas upp och tilldelas den hjälp de behöver av välfärdssystemet och faller därmed mellan stolarna. Ett återkommande och omtalat tema i den litteratur som tar plats på socionomprogrammet är alla de begränsningar som råder inom socialt arbete, delvis vad gäller resurser, belastning och dokumentationsskyldighet. Dessa begränsningar innebär bland annat att mycket tid går till spillo åt det administrativa arbetet istället för praktiska insatser gentemot de behövande klienterna här och nu.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna vetenskapliga rapport är att undersöka hur verksamheten som en ideell organisation arbetar för att ge stöd åt individer som lever i en social utsatthet. Organisationen riktar sitt arbete primärt åt tredjelandsmedborgare mellan åldrarna 16-30 år. Styrningen inom den ideella verksamheten utgår från en modell som kallas för relationell välfärd och denna modell står ofta i kontrast till den offentliga styrningen som i regel förknippas med NPM. Denna vetenskapliga artikel ämnar att söka svar på frågan:

- Hur präglar den relationella välfärden det stöd som tilldelas individer som lever i social utsatthet inom den ideella verksamheten?

1.4 Avgränsning

I denna studie används begrepp som “offentlig styrning” snarare än “statlig styrning”. Detta begrepp avses i uppsatsen utgöra den statliga styrningen, alltså den styrning och de offentliga och byråkratiska riktlinjer som ställer sig i kontrast till relationell välfärd. Offentliga och statliga insatser avser de insatser där man i första hand har sett till de tillgängliga resurser som finns i samhället, och sedan på individens behov.

Vid användning av begrepp som “relationell välfärd” i uppsatsen, syftar detta till att lyfta fram ett förhållningssätt som bygger på att sätta individens behov i centrum och därmed generera ett “klientfokus”, där man tittar på målgruppens behov i första hand, och de resurser man kan erbjuda därefter.

Vidare nämns begreppet "modell" i studien, och syftar då på att beskriva det förhållningssätt och den "välfärdsmodell", metod och utgångspunkt man utgår ifrån när man talar om relationell välfärd. Begreppet används också i annan kontext där man talar om andra typer av "välfärdsmodeller" som ställer sig i kontrast till "välfärdsidealet" om relationell välfärd, det nuvarande välfärdssystemet samt välfärdsmodeller som styrs av statliga och offentliga tjänster.

1.5 Studiens relevans för det sociala arbetet

Relationell välfärd som modell för hur välfärd kan produceras för inte bara med sig något som sträcker sig utanför ramarna för hur medborgare kan ta del av stödinsatser i tid av nöd. Det medför också ett sätt att arbeta för socialarbetare och liknande som inte sällan öppnar upp för ett mer kollaborativt arbetssätt mellan olika samhällsaktörer. Den ständiga debatten om begränsningar för socialarbetare som är situerade inom den offentliga sektorn kan ses luckras upp genom att alternativa modeller för välfärd realiserar inom den idéella sektorn, detta medför därför ett intresse att närmare utforska dessa typer av organisationer som är en viktig del av den totala välfärden i landet.

2. Tidigare forskning

2.1 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras relevant forskning gällande relationell välfärd som modell för styrning i socialt arbete. Den tidigare forskningen kring relationell välfärd är snäv. För att belysa hur ett relationellt förhållningssätt kan upplevas och beskrivas går det även att jämföra med liknande forskning som angränsar till vårt valda ämne. Forskningen som vi lyfter fram har hittats genom att söka på ord som; relationell välfärd, relational welfare, relational social work samt relationellt socialt arbete.

I en tidigare vetenskaplig artikel skriven av Dina Von Heimburg och Ottar Ness (2021) under namnet “Relational Welfare: a socially just response to co-creating health and wellbeing for all” syftar till att berätta om hur en styrning med relationell välfärd som utgångspunkt främjar god hälsa och välbefinnande för alla grupper i samhället genom inkludering och delaktighet.

I det tidigare genomförda forskningsarbetet undersöks en kritik vad gäller pågående styrning och arbetssätt inom offentlig sektor och folkhälsa. Analysen utgår främst utefter samskapande och mellanmänniska relationer som ett sätt att åstadkomma och främja välbefinnande inom den offentliga sektorn. För att uppnå välbefinnande folkhälsa som samhällsmål tar den vetenskapliga rapporten avstamp ur en diskussion där man belyser ett behov av en transformativ förändring för den nutida styrningen inom den offentliga sektorn, mot en modell som för ambition skall utgå från social rättvisa, omfördelning och delaktighet för samtliga samhällsgrupper där ingen faller mellan stolarna.

För att framtidsvisionen om främjande av samskapande ska uppfyllas belyser Heimburg och Ness i deras forskningsarbete att kollektivet kommer att behöva utgöra centrum för social konstruktion av välfärden, för att på så sätt tillåta sammanflätningen mellan samskapande av mellanmänniska relationer och hälsofrämjande som den relationella välfärden förespråkar, att fortlöpa. Ett förhållningssätt till välfärden som relationell och syftar till en offentlig sektor som bygger på demokrati, kapacitet, mänskliga relationer och social rättvisa presenteras vidare i forskningsarbetet som en riktlinje för välbefinnande för alla.

Yttrandet stärks genom att Heimburg och Ness i den vetenskapliga artikeln pekar på resultat från empirisk forskning och teoretiska vägledningar som uppvisar att folkhälsa uppnås av relationell välfärd. Resultatet som redovisas berättar att man med relationell välfärd som utgångspunkt kan bidra till det komplexa och flytande förhållandet mellan välfärdsstaten och samhällsutvecklingen, som riktar fokus mot mänskliga relationer och delaktighet.

Arbetsstrukturen som exemplifieras i den vetenskapliga rapporten, skriven av Heimburg och Ness, är delvis att inte bara se offentliga institutioner som exempelvis vårdhem och skola som platser som utför offentliga tjänster där befolkningsgrupper får ta del av välfärden. Utan i synnerhet också som samlingsplatser som utför offentliga tjänster med möjlighet och potential att bygga meningsfulla band mellan olika målgrupper. Vidare förklaras detta av Heimburg och Ness som en metod att motverka klyftor och ojämlikhet mellan organisationer, grupper och människor i samhället i stort.

2.2 Tidigare forskning

I den vetenskapliga artikeln av Hillary Cottam lyfter hon fram hur det i dagens samhälle finns en stor diskrepans mellan behov av hjälp och insatserna som finns tillgängliga inom välfärdssektorn. Den aktuella välfärdsapparaten lägger enligt Cottam ett för stort fokus på finansiella och kostnads relaterade frågor, och i detta glöms faktorer som kulturer och relationer bort. Cottam lyfter vidare fram att relationell välfärd är det system som behövs implementeras för att bättre komma åt de sociala problem som individer står inför. Det beskrivs exempelvis att det inom den offentliga välfärden spenderas stor tid på att dokumentera och diskutera klienters situationer med kollegor och väldigt liten tid till att vara och hjälpa själva klienten. Det som händer i denna situation är att relationsbyggandet blir åsidosatt, vilket har en stor negativ påverkan på personerna i utsatthet. Den relationella välfärden, som sätter fokus på relationsbyggandet, argumenteras vara en modell för att komma till bukt med de problem som nutida system innebär, där allt mer fokus skiftar från de sociala problem som grupper i samhället står inför, till administrativt arbete.

I artikeln exemplifierar Cottam genom att i ett klientmöte vända på den procentsats som utgjort den offentliga sektorns arbetsfördelning som tidigare var 86% dokumenterad tid och endast 14% spenderade tid med klienten. Denna omvändning som innebär mer tid spenderat åt klientmötet fick stor positiv effekt på en klient som varit aktuell hos socialtjänsten under en lång period och som slutligen lyckades vända på sin livssituation helt och hållet.

Cottam beskriver att den relationella välfärden går att relatera till fem grundläggande principer. Den första principen beskrivs som att hitta och arbeta med grunden till problemet som ligger framför en. Detta har den moderna välfärdsstaten misslyckats med enligt Cottam. Den andra principen tar upp vikten med ett utvecklings fokuserat förhållningssätt snarare än ett marknadsorienterat, det vill säga ett fokus på hur folk vill leva och utvecklas mer än ett fokus som lägger störst vikt vid ekonomisk tillväxt. Den tredje principen handlar om att lägga mer resurser på att bygga sociala relationer, något som ett byråkratiskt samhälle ofta bortprioriterar. Den fjärde principen grundas i att tilltro inte bör sättas i en enda modell, allokering av resurser där det enskilt ersätts av gemensamt ses som viktiga ledord för att inte fastna i modeller som historiskt inte fungerar. Den sista och femte principen betonar den politiska dialogen som behövs för att främja nytänkande sätt att diskutera sociala problem på ett nytt, mer kreativt sätt.

Tidigare forskning 2.3

I den vetenskapliga rapporten "Utrymme för flexibilitet: värdegrund, särart och mervärde i socialt inriktad och idébaserad organisation" skriven av Ulf Hammare vid enheten för forskning om det civila samhället på Ersta Sköndal högskola talas det om förhoppningar och förväntningar om att ideella organisationer inom det sociala arbetet ska kunna bidra till ökad värdemässig mångfald och inkludering. I arbetet för att motverka social utsatthet i samhället, tillskrivs inte sällan just idéburna verksamheter och organisationer som en angelägen pelare för en ökad värdemässig och metodologisk mångfald för det sociala arbetet.

Syftet med studien var att genom intervjuer med yrkesverksamma inom offentliga organisationer som exempelvis socialtjänsten, såväl som anställda hos ideell organisation ge sina perspektiv av de huvudsakliga teman för forskningsarbetet, nämligen begrepp som "mervärde", "metodologiska utgångspunkter", "särart" och "mångfald".

En stor del av de resultat som lyfts fram i studien pekar på vikten av en friare fasad och en utgångspunkt där målgrupper i behov av hjälp inte väljs ut i förhand i relation till olika kategoriseringar, utan efter hur deras behov ser ut. Vidare i resultatet lyfts också vikten av tillit, tilltro till klienten och meningsfull relation, yrkesverksamma och målgrupper emellan, för att på så sätt stärka målgruppen i processen mot förbättring.

Tidigare forskning 2.4

I forskningsrapporten av (Banerjee et. al, 2021) "Facilitated reflection meetings as a relational approach to problem-solving within long-term care facilities" kommer man fram till att ett relationell förhållningssätt i kombination med reflekterande möten skapar en god miljö för arbetare och klienter i en vårdkontext. De främsta fynden lyfter fram vikten av att arbeta relationellt eftersom detta främjar öppenhet och ärliga diskussioner. Resultaten visar även att relationellt arbete främjar att man går till botten med problemen som dyker upp, och man tillåts en viss kreativitet för att lösa dessa problem. Forskarna lyfte även fram att genom studiens gång så kunde de se att det relationella arbetet på ett tematiskt gick in i alla observationer och praktiskt utförande.

3. Teoretiska utgångspunkter

3.1 Alternativa diskurser

Alternativa diskurser kan ses vara ett sätt att prata och förstå ett fenomen som i förlängningen påverkar praktiken inom ett arbetsfält. På sättet som människor talar om ett fenomen kan det både skapas begränsningar i hur det givna fenomenet kan förstås, samtidigt som det kan vidga och nyansera meningen som fenomenet besitter.

Alternativa diskurser positioneras ofta bredvid dominanta diskurser i ett samhälle, dominant diskurser är alltså det förhärskande sättet att prata och förstå något på. Då de dominant diskurserna främst är de som formar institutioner blir också klienter som mottagare av välfärd i hög grad påverkade av de förda diskurserna i ett givet samhälle. Alternativa diskurser kan bidra med att luckra upp cementerade förståelser som går att se på andra sätt (Healy, 2017, s. 85ff).

3.2 System- och nätverksteori

Systemteori benämns i regel som ett synsätt och verktyg för att se en helhetsbild. Begreppet har sin grund i naturvetenskapen för att exempelvis beskriva företeelser och samspel mellan celler i organismer och organismen i relation och samspel till miljön. I såväl som psykologisk och sociologisk lära har fenomenet system- och nätverksteori blivit ett uttryck för att beskriva mänskliga samspelsmönster och betydelsen i mötet med andra individer. (Forsberg & Wallmark 2021, s. 40-41). Teorin menar att individer, i samspel och möte med varandra skapar ett betydelsefullt kommunikationssystem genom att kunna relatera till varandra och utgöra ett gemensamt sammanhang.

Systemteori samt nätverksteori är vidare viktig i förståelse för den yrkesverksamma professionella, för att ur ett större perspektiv kunna se individen i relation till mänskliga och komplexa system, samt den personliga utvecklingen om identitet och förhållningssätt hos klienten som genereras av ett ständigt möte och samspel med andra människor i ett större och gemensamt sammanhang, som system- och nätverk teorins huvudsakliga fokus. (ibid.).

4. Metod

4.1 Förförståelse

I kurslitteratur omnämns förförståelse som den förståelse som grundar sig i tidigare erfarenheter som sedan formar i vilken riktning som något fenomen faller åt. (Thuren 2019, s. 113). Vad gäller förförståelse för denna vetenskapliga rapport som belyser relationell välfärd utgör detta social välfärd ur ett annat perspektiv än vad som i regel ofta är omtalat. Den kunskap som vi tidigare haft med oss, är den kunskap som ofta sätts i fokus, nämligen produktionen av välfärd ur ett offentligt och statligt perspektiv. Vår förförståelse av denna kunskap har till viss del bidragit till hjälp för denna uppsats att finna teman för att analysera den insamlade datan, men också inneburit hjälpmedel i reducering och sortering av den insamlade empirin.

Vägledande för denna vetenskapliga rapport och dess resultat har varit de deltagande respondenternas erfarenheter och berättelser, snarare än personliga preferenser. Uppsatsen bygger främst på syntesen mellan den tidigare forskningen kring relationell välfärd och den insamlade datan från undersökningens respondenter.

4.2 Metodval

Syftet med denna studie är att undersöka hur relationell välfärd som modell och förhållningssätt kan förstås i relation till social utsatthet. Med anledning av detta valdes en kvalitativ forskningsmetod i form av kvalitativa semistrukturerade intervjuer. (Jacobsen 2012, s. 98). Denna forskningsdesign lämpar sig bäst för denna studie för att ta del av de anställdas på den idéella verksamheten erfarenheter och tankar om relationell välfärd som metod för att

ge stöd åt personer som lever i social utsatthet. Vidare utförs kvalitativa intervjuer för att få en mer mångbottnad resultatanalys, genom att respondenterna ställs öppna frågor där vi som intervjuare har möjlighet att ställa följdfrågor och på så vis fördjupa diskussionen. De genomförda intervjuerna kommer att utgå från en förberedd och färdigställd intervjuguide (se bilaga 1) där samma frågor kommer att ställas till samtliga deltagande respondenter.

4.3 Urval

Våra valda respondenter utgjorde personer som samtliga har en anställning på verksamheten för vår studie. Urvalsprocessen utgjordes av ett bekvämlighetsurval eftersom det var individer som var lättillgängliga, men också på grund av begränsningar i studiens formalia (Jacobsen, 2013, s. 227). Dessa individer valdes ut för att matcha vår frågeställning och endast dessa personer hade kunnat medverka i studien på ett meningsfullt sätt på grund av sina erfarenheter. Det är alltså informationen som dessa personer besitter som främst styr urvalsprocessen, vilket är ett av kriterierna (Jacobsen, 2013, s. 128). Vi har försökt bredda mängden respondenter till så många som möjligt för att få oberoende källor till vårt material, detta stärker också tillförlitligheten då man inte enbart tvingas förlita sig på en källa som material (Jacobsen, 2013, s. 137).

4.4 Genomförandet av intervjun

För denna studie genomfördes två kvalitativa intervjuer med respondenter som har olika yrkesroller, uppdrag och professioner inom den ideella organisationen. Samtliga respondenter medgav sitt samtycke till att delta i intervjun samt ljudinspelning under intervjuns gång. Utifrån studiens syfte och frågeställningar strukturerades den kvalitativa undersökningen huvudsakligen upp av öppna intervjufrågor med möjlighet till följdfrågor och reflektioner från samtliga respondenter. Detta med anledning av att ge samtliga respondenter möjlighet till öppenhet och ett samtal utan begränsningar.

Intervjuerna genomfördes individuellt och på respondenternas arbetsplatser då intervjuerna ägde rum på arbetstid. Vidare genomfördes intervjuerna i avskilt stängda rum för att bidra till ett lugnt samtal utan störningsmoment. Samtliga intervjuer landade på en tidsram mellan 30-50 minuter.

4.5 Bearbetning av empiri

Efter genomförande av samtliga intervjuer har de transkriberats ordagrant. Kännetecken som på något sätt skulle kunna identifiera respondenternas verkliga identitet i form av exempelvis namn och platser, har med fördel aidentifierats och istället ersatts med kodnamn. Under transkriberingen av det insamlade materialet har vissa ord justerats för att skapa mer tydlighet och förståelse för underlag av studiens resultat och slutdiskussion. I övrigt har de transkriberade intervjuerna skrivits ut ordagrant utan större ändringar som på något vis förändrar meningarnas syfte och betydelse. Under samtliga intervjuernas gång och vid transkribering benämns klienter vid organisationen som “målgruppen” och “individer”. Vidare används även ord som “respondenten” för att aidentifiera och könsneutralisera de anonyma personer som respondenterna exemplifierar.

4.6 Analysmetod

För att analysera den insamlade empirin har en tematisk analysmetod använts, för att beskriva och identifiera olika teman ur de kvalitativa intervjuerna som grund för analys. (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 59). Metoden innebär ett hjälpmedel att identifiera gemensamma nämnare och på så vis kategorisera och strukturera upp det insamlade datamaterialet för att sedan använda de identifierade teman som pelare för resultat och analys. Anledning till val av analysmetod är också flexibilitet och frihet, då metoden innebär en analys av den insamlade empirin som står fri från bestämda teoretiska utgångspunkter.

Vidare har även teoretiska begrepp som “sortering” och “reducering” applicerats som verktyg för analysmetod. Detta för att tydligare sätta fingret på “vad” respondenterna faktiskt förmedlar, och “hur” de förmedlar det. (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 70).

4.7 Etiska överväganden

Forskningsetiska principer som beaktats i vår studie inkluderar de som benämns i Vetenskapsrådets fyra allmänna huvudkrav (vr, 2002). Informationskravet beaktades delvis i informationsbrevet som innan intervjuerna skickades ut till samtliga respondenter där information om frivilligt deltagande framgick samt hur informationen de delar med sig av kommer att hanteras. Samtyckeskravet beaktades genom att respondenterna precis innan intervjun startade informerades ytterligare en gång om studiens syfte och om de var villiga att medverka till intervjun. I informationsbrevet framgick information om att de när som helst kunde dra tillbaka sin medverkan. Konfidentialitetskravet beaktades genom att respondenterna informerades kring hur deras personuppgifter kommer behandlas, där deras riktiga namn anonymiseras och personuppgifter inte sparas. Till sist så har nyttjandekravet beaktats genom att studiens syfte tydligt framgick genom informationsbrevet samt vid muntligt tillfälle återigen innan intervjun startade. Respondenterna har fått relevant information om vilka som kommer att ta del av informationen som de delar med sig av och är medvetna om att varken studien eller personuppgifter kommer användas i något kommersiellt syfte.

4.8 Reflektion kring studiens genomförande och tillförlitlighet

När det kommer till validitet eller den interna validiteten så tycks det stämma med frågeställningens karaktär, att mäta upplevelser är av hög subjektiv karaktär och det var också det vi fick svar på från respondenterna.

Empirin får genom detta en högre giltighet och relevans (Jacobsen, 2013, s. 21). För att tolka den externa validiteten eller generaliserbarheten så tycks studien stöta på problem. Att ha få respondenter i en studie gör det svårare att generalisera den data man fått till andra domäner, det som sagts av individerna är inte nödvändigtvis representativt för andra inom samma fält (Jacobsen, 2013, s. 69). Hade studiens omfång varit bredare där en större mängd respondenter kunnat intervjuas hade graden av generaliserbarhet ökat.

Graden av reliabilitet handlar om studiens pålitlighet och om studien har utförts på ett sätt som korrekt vis. För att tolka reliabiliteten behöver man förstå relationen den har till metoden, den som utför intervjun och platsen intervjun sker på kan ha kontextuella effekter som kan påverka reliabiliteten (Jacobsen, 2013, s. 123). Respondenterna har varit informerade om att vi som studenter har ett speciellt syfte med uppsatsen och dess frågeställningar, bilagor som transparent visar de öppna intervjufrågorna och respondenternas svar på frågorna skapar därför en högre grad av trovärdighet för studien i den kontexten.

4.9 Arbetsfördelning

Under studien har vi båda fört anteckningar på olika saker som sagts, teman som tagits upp, eller tankar som väckts. Detta har gjorts för att få en så bred bild som möjligt över hur vi bäst bör gå tillväga med att formulera frågeställningar kring studien, men även för att komma ihåg resonemang och funderingar. Uppsatsens arbetsfördelning har kommunicerats på ett systematiskt vis, där sektioner inför och efter varje handledning har kunnat delats upp på ett rättvist sätt. Kommunikering och arbete av uppsatsen har skett delvis på egen hand via Zoom, och gemensamt på plats i Göteborgs universitets studierum.

5. Resultat och analys

Syftet med denna studie var att undersöka hur relationell välfärd som modell kan förstås i relation till social utsatthet. Eftersom detta forskningsarbete utgår från en tematisk analysmetod kommer olika teman som utgör gemensamma nämnare för resultatet av de genomförda kvalitativa intervjuerna att presenteras nedan. Temana som hittats behandlar relationsbyggande, utökat handlingsutrymme och kollaborativ samverkan.

5.1 Relationsbyggandet

5.1.1 Utsatthet ur ett socialt perspektiv

Vid analys av intervjumaterialet framkom en gemensam reflektion hos samtliga deltagande respondenter att relationell välfärd handlar mycket om relationer och sociala omständigheter runt omkring individen som kan komma att påverka individens livssituation. Utgångspunkten för just relationell välfärd beskrivs vara en metod likt grundläggande utgångspunkt för systemteori, där man inte stirrar sig blind på de praktiska problem eller omständigheter som föranlett att en individ eller målgrupp befinner sig i en viss situation, utan försöka se till helhetsbilden och ur ett betydligt större perspektiv. (Forsberg & Wallmark 2021, s. 40).

Man kanske saknar nätverk, så utöver att stötta med att hitta ett jobb och fixa finansiering med hyran innan man fått den första lönen så är vi också noga med att då såklart, om individen ifråga så önskar och ställer sig positiv till det, så försöker vi stötta personen att komma in i sammanhang där hen också får ett utökat nätverk.

Respondent 1

Den genomgående rösten för att beskriva relationell välfärd betonar just betydelsen av relationer och ett socialt nätverk kring individen som kan bidra till trygghet, gemenskap och tillit, för att stärka individen och bidra till ökade möjligheter för att hantera de utmaningar som individen står inför. Utvärderingar och forskning om just system- och nätverksteori belyser just sambandet mellan omständigheter i det sociala nätverket och förmågan att hantera psykosociala kriser. (Forsberg & Wallmark 2021, s. 333).

Av det material som ligger till grund för analys framkommer vikten av relationsbyggandet för att bekämpa social utsatthet med relationell välfärd som utgångspunkt, och hur detta kan stötta målgrupper och enskilda individer till förbättring. Relationell välfärd som utgångspunkt, där man ser till de olika sociala situationer runt omkring individen och inte bara på det praktiska, hävdas också vara nyckeln för att gå till kärnan med den problematik och utsatthet som individen lever under, istället för nuvarande välfärdssystem där man i kontrast till denna modell, ser till de tillgängliga resurser som finns, före de behov som individen har, och på så vis kringgår den underliggande problematiken.

Relationell välfärd innebär.., jag skulle återkoppla till ordet. Det handlar om att skapa relationer. Och bygga sin verksamhet utifrån det.

Respondent 2

5.1.2 Tillit

Både relationer vad gäller individer i målgruppen emellan, men också relationen mellan socialarbetaren och individen. I samtliga intervjuer för undersökningen förklarar respondenterna vilket syfte dessa relationer har för organisationen, och för målgruppen i deras förändringsprocess mot en förbättrad livssituation, utifrån samspelet med andra individer som bildar en utvecklande och betydelsefull kommunikation individerna emellan. (Forsberg & Wallmark 2021, s. 41).

Relationer beskrivs skapa trygghet för individerna, och ett sammanhang där man träffar andra personer som kan hjälpa en att förstå och bekräfta ens känslor (.ibid.). Begreppet "tillit" framkommer vid analys som en gemensam nämnare som en av de viktigaste grundstenarna för relationsbyggandet inom relationell välfärd. För att modellen ska vara fullt fungerande, behöver tilliten skiftas från formaliteter till kollegor, samarbetspartners, den målgrupp du jobbar med och för, och dig själv.

Man måste också tro på individen. Individens styrka. Om man tror på individen, så blir också individen så mycket starkare. Men i detta klassiska välfärdssystem som inte då, eller som nästan är raka motsatsen till relationell välfärd, där man inte har så mycket tro utan det handlar mer om krav på individen. Att okej men du ska bevisa detta, detta och detta. Och det är snarare nedslående än stärkande.

Respondent 1

5.2 Utökat handlingsutrymme

Uttrycket för ett ökat handlingsutrymme blir tydligt i respondenternas svar. Att arbeta med relationell välfärd som utgångspunkt handlar bland annat om att se till individens unika situation och utgångspunkt.

5.2.1 Behov före resurs

..du tittar på individen som ingår i målgruppen, individens behov och förutsättningar och sen utifrån det tillsätter de resurserna som behövs. Jämfört med befintligt system som vi har nu över större delen av väst i alla fall där man först tittar på vilka resurser man har och sen tillsätter och då blir det ofta att man missar olika delar.

Respondent 1

Det som beskrivs kan tolkas genom att se det befintliga systemet som i sammanhanget är analogt för de dominerande diskurserna i samhället. Exempelvis blir inom offentlig sektor NPM vägledande för hur socialarbetare bör se på, och agera på, klientens behov i allt större utsträckning (Healy, 2017, s. 36). Genom att vara positionerad utanför de dominanta diskurserna skapas utrymme för alternativa diskurser att filtrera in i praktiken, där klientens utgångspunkt måste bli vägledande för hur socialarbetaren skall agera och inte tvärtom.

Att inta en öppenhet gentemot individens behov skapar samtidigt ett avstånd från den dominanta diskursens tendens att se människor som passiva mottagare av välfärdstjänster (Healy, 2017, s. 88). Relationell välfärd sett som en alternativ diskurs för hur välfärdstjänster produceras skapar på så vis en friare tolkning av hur sociala problem bör hanteras i varje situation.

Den dominanta diskursens praktik kommer till uttryck som kontrasteras till nuvarande arbetssätt för en av respondenterna. Handlingsutrymme inom relationell välfärd kopplas samman med en nära klientkontakt som når kärnan i problemet.

Nu var jag ju i kommun senast i förra året, och vi fick kritik att vi inte liksom är ute och har relationer med de vi säger att vi gör det här för. Man sitter liksom och bestämmer mycket men man har ingen koll på vad det är man egentligen eller vilka man jobbar med. Det är alltid att jobba för någonting och aldrig att få in de med. Så att man jobbar bara runt problemet. Och det tycker jag är speciellt med just den här verksamheten, att man har ständigt kontakt med målgruppen.

Det som får komma till uttryck inom en alternativ diskurs kan ses i ljuset av det som begränsar handlingsutrymmet i den dominanta diskursen. Respondenten svar kan relateras till hur formaliteter och strikta ramar exkluderar ett involverande från klientens sida, vilket leder till att problem blir svårare att lösa. Processen som skapar en närmare klientkontakt möjliggörs även då dokumentationskraven kopplade till den dominanta diskursens praktik inte är lika framträdande inom relationell välfärd (Dellgran et. al, 2015, s. 261f). Istället för att endast jobba för en individ, jobbar man även med individen.

Att se till individens kapacitet i en inkluderande process är något som poängteras inom alternativa diskurser när det talas om välfärdstjänster. Att inte beakta klientens sociala sammanhang riskerar att ytterligare förpassa individen i en redan svår social situation (Healy, 2017, s. 90f). Detta skapar ett handlingsutrymme som till synes endast begränsas av hur en relation mellan individer ter sig, och inte efter på förhand givna ramar som säger vad som är tillåtet eller inte.

5.3 Kollaborativ samverkan

Samarbete mellan olika parter i organisationen var ett genomgående tema som trädde fram. För att relationell välfärd skall fungera belyses ofta den kollaborativa aspekten som viktig, både i relation till klient och andra organisationer.

5.3.1 Spindeln i nätet

Och sen så är vi kvar hela tiden, vi släpper ju aldrig kontakten för att det som dom kom till oss med för att få hjälp med det gör ju vi fortfarande så vi är som en liten spindel i nätet.

Men alla behöver liksom vara en spindel i nätet. Så det är ju det som lite är utmärkande med relationell välfärd så.

Respondent 1

Citatet belyser en fortgående kontakt som viktig och rollen som intas i relation till klienter. Vikten av att andra aktörer anammar en liknande roll poängteras eftersom det ses som en förutsättning i ett relationellt arbete. Denna process kan ses skiljas från en traditionell enkelriktad kontaktlänk, som karaktäriseras av att ena parten ofta befinner sig i en beroendeställning till den andre. Istället uppstår här en ömsesidig relation som bygger på gemensamma och mer kravlösa interaktionsmönster (Forsberg, 2022, s. 57). Samtidigt nämns rollen som spindeln i nätet vilket kan relateras till det faktum att det ofta är den yrkesprofessionella som behöver ta initiativ till att kartlägga klienters nätverk och kalla till möte med berörda parter. Att intressera sig för klientens sociala situation på både mikro, meso och makronivå är en del i att kartlägga vilka verktyg som kan finnas till hands (Forsberg, 2022, s. 107f).

5.3.2 Den hypotetiska familjen - ensam är inte stark

Att samverka mellan klienter och andra organisationer framträder som viktig är ytterligare en komponent som tas upp. Att lösa problem är en kollaborativ och gemensam uppgift som blir enklare ju fler som kan ta sig an det sociala problemets pussel.

Men det händer ju inte, i en familj, oftast så blir det ju att alla ställer upp. En kanske lagar mat och kommer med matlådor, en kanske bjuder på husrum, en kanske ger lite pengar eller en kanske ger körlektioner alltså.. alla hjälps åt. Och det är en självklarhet, och det är ju för att man ser att alla behöver samarbeta för att den här personen ska bli stärkt. Och det är ju egentligen samma som jag ser det, alltså i samhället, att alla vi som är här, är varandras medmänniskor, som en enda jättestor familj.

Respondent 1

Citatet belyser poängen med att ensam inte är stark. Ett brett socialt nätverk är viktigt för att personer skall uppfatta att de kan handskas med problem, och hur dessa nätverk är konstruerade kan se olika ut, oavsett om de består av familjemedlemmar, vänner, eller kontaktpersoner inom organisationer (Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 210f). Att hitta möjligheter hos aktörer inom kringliggande sociala nätverk att bidra med sina resurser och samarbete kan då liknas vid en systemteoretisk och lösningsfokuserad samverkan på problemet (Forsberg, 2022, s. 322). Eftersom systemteorin betonar helheter och hur människor i relation till andra utvecklas blir det viktigt att fånga upp individer som delvis eller helt saknar resurser att på egen hand lösa sina problem. Genom att kollektivt ta ansvar för att bredda individens nätverk skapas möjligheter att lösa problem som annars hade varit begränsat eller omöjliga.

5.3.3 Andra aktörer

Ett nära samarbete med kringliggande aktörer är en stor anledning till att relationell välfärd skall fungera. Relationell välfärd begränsas om spridningen av aktörer är för snäv, eftersom nätverksarbetet till stor del bygger på att skapa relationer sinsemellan som jobbar mot samma mål.

[...] men och samarbetspartnerna är ganska stor, stort område eftersom det är en av våra viktigaste del.. de är en av de viktigaste delarna i våra metoder. För att det ska fungera att jobba utifrån relationell välfärd som modell så behöver vi ha mer aktörer från alla sektorer inom de flesta samhällsområdena [...]

Respondent 1

Citatet belyser kanske den viktigaste funktionen inom nätverksteorin, att organisationer tillsammans kan ingå i ett gränsöverskridande samarbete i situationer av kris för sina klienter (Forsberg, 2022, s. 13). Det återkommande temat om samarbete mellan organisationer beskrivs som vital, både för relationell välfärd som modell och för klient som individ.

I mångt och mycket handlar samarbete mellan parter om att ta tillvara på expertis för att hjälpa klienten framåt och bort från en jobbig livssituation. Detta samarbete tas fram i samförstånd med klient inom nätverksteori för att utvidga det sociala nätverket där olika kunskaper kan generera enhetliga och gynnande resultat (Forsberg, 2022, s. 109). Relationell välfärd utgår från klientens behov, men behöver alltså syntesen mellan individ, organisation, och organisation och organisation för att bäst ta tillvara på möjligheterna inbäddade i expertisen hos dessa parter.

6. Slutdiskussion

Syftet med denna studien var att undersöka hur relationell välfärd som modell upplevs och prägla det välfärdsstöd som individer tar del av inom en ideell organisation i Västra Götalandsregionen. Utgångspunkten var upplevelser och tankar som beskrivs av yrkesverksamma på organisationen.

Respondenternas svar visade att relationell välfärd kunde förstås ur flera synvinklar vilka sorterades in i tema handlingsutrymme, relationer och samverkan. Samtliga teman kunde förstås fungera på ett specifikt sätt i relation till välfärdsmodellen som organisationen och personalen jobbar utefter. Vikten av sociala relationer och band som skapas mellan klienter, yrkesverksamma och andra aktörer är i fokus eftersom det handlar om att gemensamt hjälpas åt för att skapa lösningar på sociala problem. Relationernas betydelse för välfärden är även något som poängterades i den tidigare forskningen av (Cottam 2011) och (Hammare 2010) som en viktig komponent. Sociala band hjälper till att forma människor genom en känsla av sammanhang och förstärkt självbild vilket ses som det givna alternativet i relationell välfärd. Människor klarar sig bättre om fler hjälps åt och bidrar med de resurser och kunskaper de besitter, snarare än att individer på egen hand förväntas lösa problemen.

Vidare så framkom det att handlingsutrymmet kunde förstås vara mer uppluckrat och frigjort inom organisationen i jämförelse med de yrkesverksamma tidigare erfarenheter inom jobb med en annan modell. Handlingsutrymmet blir delvis styrt efter hur behovet ser ut hos individen, och här upplevs det vara just att kontakten och relationen med målgruppen är det som styr vad som behövs och kan göras. Handlingsutrymmet blir därför nära kopplat till det första temat eftersom de sociala banden blir ledsagande för agerandet. Detta kontrasteras av respondenterna till den offentliga sektorn där relationens intrinsikala betydelse tycks gått förlorad, och som istället ledsagas av fyrkantiga ramar och dokumentationsskyldighet enligt den dominanta diskursen för hur välfärd skall produceras. Detta kan även relateras till fynden i den tidigare forskningen kring ett relationellt arbetssätt av (Banerjee et al., 2021) som betonade hur kreativitet som främjande verktyg för att lösa problem var omtyckt då man på ett lättare sätt kunde komma till botten med problemet.

Ytterligare pekar studiens resultat mot att en kollaborativ samverkan är en viktig del i att arbeta med relationell välfärd. Att kunna utnyttja resurser som är lokaliserade utanför organisationen hos andra aktörer är bra eftersom varje organisation och aktör besitter expertis som den andre inte gör. Att kunna dela med sig och nyttja av varandra i en kollektiv gemenskap skapar möjligheter för klienter och yrkesverksamma som enklare blir realiserat i ett relationellt arbetssätt. Den tidigare forskningen av (Hammare 2010) och (Banerjee et al., 2021) pekade specifikt mot dessa argument, att tilltro till andra än målgruppen stärker den hjälpande processen.

Studien belyser respondenternas beskrivningar och upplevelser därmed hur relationell välfärd som modell kan förstås i relation till producerad välfärd både för klienter och yrkesverksamma. Studien pekar även på att upplevelserna av relationell välfärd främst beskrivs som positiva och att modellen fyller luckor som det nuvarande systemet inom offentlig sektor har problem med. Eftersom relationell välfärd i studien återkommande och kanske oundvikligen sätts i kontrast mot den dominerande modellen för välfärd, hade en framtida studie kunnat vara mer komparativ för att ytterligare belysa den komplexitet och nyans som präglar välfärdsfrågorna i samhället.

Referenslista

Banerjee, A, Taylor, D, Strantz, A & Wahl, A .(2021). *Facilitated reflection meetings as a relational approach to problem-solving within long-term care facilities*. Journal of Aging Studies.

[Facilitated reflection meetings as a relational approach to problem-solving within long-term care facilities - PubMed \(nih.gov\)](#)

Cottam, Hillary. (2011). *Relational Welfare*. Public purpose.

https://publicpurpose.com.au/wp-content/uploads/2016/05/Relational-welfare-soundings48_cottam11.pdf

Fackförbund. *Idéella organisationer*.

<https://xn--fackfrbund-icb.nu/tips-och-artiklar/ovriga-artiklar/ideella-organisationer/>

Forskning. (2020, 10 Februari) *Socialtjänsten förändras när allt ska mätas*. Hämtad 2023-04-25 från:

<https://www.forskning.se/2020/02/10/socialtjansten-forandras-nar-allt-ska-matas/>

Hammare, Ulf. (2010). *Utrymme för flexibilitet: värdegrund, särart och mervärde i en socialt inriktad idébaserad organisation*.

[FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Healy, Karen. (2014). *Social work theories in context: creating frameworks for practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Johansson, Staffan, Dellgran, Peter & Höjer, Staffan. (2015). *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Jacobsen, Dag-Ivar. (2013). *Förståelse, Beskrivning och Förklaring : Introduktion Till Samhällsvetenskaplig Metod För Hälsovård Och Socialt Arbete*. Studentlitteratur AB, Lund.

Johnsson, E., Laanemets, L., & Svensson, K. (2019). *Handlingsutrymme - Utmaningar i socialt arbete*. Natur & Kultur, Stockholm.

Larsson, M., & Sohlberg, P. (2014). *Socialpsykologi för socialt arbete*. Studentlitteratur AB, Lund.

Rennstam, Jens (2015): *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: studentlitteratur.

Von Heimburg, Dina & Ness, Ottar. (2021). *Relational welfare: a socially just response to co-creating health and wellbeing for all*. Scandinavian Journal of Public health: Sage Journals.

[Relational welfare: a socially just response to co-creating health and wellbeing for all - PubMed \(nih.gov\)](#)

Bilagor

Bilaga 1

Frågeguide:

Inledande frågor:

1. Skulle du kunna berätta lite kortfattat om dig själv och din roll inom organisationen?
2. Hur skulle du beskriva relationell välfärd?

Öppna frågor:

1. Berätta om dina erfarenheter av att arbeta med relationell välfärd som utgångspunkt inom organisationen.
2. Berätta om hur relationell välfärd kan förstås i relation till socialt arbete.
3. Hur skulle du beskriva eventuella skillnader mellan relationell välfärd och andra modeller som präglas av offentlig styrning?
  - På vilket sätt?
4. Hur skulle du beskriva eventuella utmaningar med relationell välfärd som modell?
  - Vilka är dessa? Varför?

Bilaga 2

Informationsbrev

Hej!

Vi skickar denna informationsblankett till dig då du har visat intresse att delta i vår forskningsstudie vid Göteborgs Universitet.

Vår studie syftar till att utforska hur relationell välfärd som modell upplevs och fungerar inom den idéella organisationen "MiM Kunskapscentrum". Studien kommer bedrivas genom kvalitativa intervjuer med personer anställda på MiM Kunskapscentrum. I vår forskningsstudie genomför vi tre intervjuer under vecka 19. Intervjuerna beräknas ta mellan 40-50 minuter. Intervjuerna planeras att spelas in, men kan beroende på respondenternas bekvämlighet och samtycke antecknas för underlag av transkribering.

Vid deltagande garanteras anonymitet. Vi kommer även vid transkribering av de kvalitativa intervjuerna att ersätta respondenternas namn med kodnamn för att skydda dess identitet.

Vid eventuella frågor om ditt deltagande önskar vi att du kontaktar oss via nedanstående mailadress. Vi önskar också att du skickar ett mail till någon av oss att du tagit del av detta informationsbrev samt ger ditt samtycke till deltagande av denna studien och att detta kommer att användas som underlag för vår vetenskapliga uppsats.

Avslutningsvis vill vi meddela att vi ser fram emot ditt deltagande och genomförandet av intervjun med dig. Vi är nyfikna på att ta del av dina tankar och erfarenheter om arbetet på MiM Kunskapscentrum och kommer göra vårt yttersta för att nyttja detta på bästa sätt för vår forskningsstudie.

Med vänliga hälsningar,

Kristoffer Kjeldsen & Madeleine Sjöberg, studenter på tredje terminen på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet.

Kontaktuppgifter:

Madeleine Sjöberg: gussjomacs@student.gu.se

Kristoffer Kjeldsen: guskjeldkr@student.gu.se

Ansvarig handledare: Lovisa Broström: lovisa.brostrom@socwork.gu.se